

[Juul Madsen.]

sammenlægge, at ændre strukturen i en eller anden fornuftig takt, som man skulle se at finde ud af, og derfor vil en fortsat udstykningslinje efter retningslinjer, der er mulig-gjort af en forældet statshusmandslovgivning, efter vor opfattelse være en fejlinvestering. Det er en rent saglig vurdering og efter min opfattelse ikke udtryk for synspunkter, der har til hensigt at genere den ene eller den anden gruppe inden for landbrugsbefolkningen.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg skal ganske kort sige til orientering, formentlig uformentlig for tingets medlemmer, at sammenlægningsgrænsen efter loven i dag normalt er godt 20 ha middelgod jord, 36-40 tdr. land, som vi stadig regner med det på Fyn, og jeg tror faktisk, at når landmændene ved det, så er det ikke noget stort problem at udvide denne grænse til noget, der kan gøres uden mindste tilladelse. Derudover er der dispensationsmuligheder. De problemer, det ærede medlem hr. Niels Eriksen omtalte, kan udmærket løses efter gældende lov; der skal blot en dispensation til, som vil blive givet, hvis forholdene taler for det.

Jeg konstaterer, at det ærede medlem hr. Niels Eriksen i ét og alt deler direktør Hoffmeyers økonomiske betragtninger. Jeg tror nok, at mange i landbruget, når de læser, eller hvis de læser direktør Hoffmeyers kronik, vil undre sig over, at det ærede medlem så uforbeholdent giver tilslutning til alt, hvad der står dér. Jeg har på det sidste set sekretæren for Tolvmandsforeningerne og sekretæren for den forening, det ærede medlem før har været formand for, stille ret nærgående spørgsmål til direktør Hoffmeyer, og jeg glæder mig til at se besvarelsen.

Må jeg så sige, at det glæder mig, at det ærede medlem hr. Juul Madsen og det ærede medlem hr. Niels Eriksen er parat til at være med til at løse sønderjyske problemer og andre problemer med indvunden jord.

Nu er jeg mere optimistisk med hensyn til udvalgsbehandlingen, for af den vil det fremgå, at langt den overvejende del af udstykningslinjen, som der her stilles forslag til finansiering om, foregår netop dér, hvor de to medlemmer er parat til at støtte. Jeg glæder mig altså på forhånd. Jeg håber ikke, jeg skuffes.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Teichert: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

(Lovforslaget (nr. 63) findes i tillæg A. sp. 545, fremsættelsen i tidenden sp. 1502).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Bladt: Det foreliggende lovforslag om udlån til arbejderboliger på landet afviger ikke principielt fra den hidtil gældende lov. Man bemærker dog, at der er foreslået en betydelig forhøjelse af lånebeløbene. Jordkøbslånet er foreslået forhøjet med 300 kr. fra 2.200 kr. til 2.500 kr., og i særlige tilfælde kan lånet gå op til 3.500 kr.; det var før 2.800 kr. Byggelånet foreslås forhøjet med 3.000 kr. fra 35.000 kr. til 38.000 kr. Det særlige lån til installationer forhøjes med 1.000 kr. fra 3.000 kr. til 4.000 kr. Den samlede forhøjelse af et normalt lån andrager således 4.300 kr., hvilket er en stigning på godt 10 pct. Det er udtryk for, at der stadig er en betydeligt stigende tendens i byggeomkostningerne. Men alligevel kan man vidst godt slå fast, at i sammen-

[Bladt.]

ligning med andet boligbyggeri er det stadig billige boliger, der kan opføres efter denne lovgivning, og så længe det er tilfældet, og så længe der er et stort behov for disse boliger — og det står der jo i bemærkningerne til lovforslaget at der er — er det naturligt at videreføre denne lovgivning.

Der er dog én ting i det foreliggende lovforslag, man må hæfte sig ved. I en længere årrække var det beløb, der blev stillet til rådighed for dette byggeri, uændret, men de stigende omkostninger og de højere lånebeløb medførte en indskrænkning i byggeriet. Det var derfor med god begrundelse, at rammebeløbet sidste år blev forhøjet med 5 mill. kr. Det forekommer mig derfor inkonsekvent, at rammebeløbet nu foreslås skåret ned med i alt 3 mill. kr. Dette medfører jo en dobbeltvirkende begrænsning af byggeriet, først ved en forhøjelse af lånene og dernæst ved en nedskæring af rammebeløbet. I bemærkningerne til lovforslaget begrundes den nævnte nedskæring med henvisning til den finansielle situation. Jeg kan naturligvis godt forstå, at i en tid, hvor der stilles krav om store statsinvesteringer på mange områder, må den høje regering også være opmærksom på de områder, hvor det er muligt at opnå besparelser. Alligevel vil jeg give udtryk for beklagelse over, at man har ment at måtte spare på dette område, og jeg håber, at vi i udvalget kan drøfte dette spørgsmål nærmere.

Denne udlånslov er jo i de senere år ikke gennemført med den samme velvilje og enstemmighed fra alle sider i det høje ting, som tilfældet var før i tiden, og jeg tager nok ikke fejl, når jeg mener, at vi også i dag får at høre, at denne lovgivning er overflødig.

Det er rigtigt, at antallet af landbrugsarbejdere bliver mindre år for år, og at mange landbrugsarbejdere er flyttet ind til byerne eller har fået beskæftigelse i industrielle virksomheder. I denne forbindelse vil jeg dog gerne gøre opmærksom på, at loven ikke alene tager sigte på landbrugets arbejdere, men på alle, der er beskæftiget ved normalt forefaldende arbejde på landet, og det er hovedsagelig alle løsarbejdere. Af dem er der stadig mange, som ligger på

en årsindtægt på mellem 8.000 og 10.000 kr., ja, jeg vil endda påstå, at der er ikke så få, som tjener mindre end visse kategorier af landbrugsarbejdere som f. eks. traktorførere og fodermestre.

Derfor er jeg af den bestemte opfattelse, at der i dag er god brug for denne lov, og jeg kan tilsige mit partis velvillige medvirken ved behandlingen af det foreliggende lovforslag.

Niels Eriksen: Mit parti har støttet denne lovgivning, der som resultat har givet et betydeligt antal boliger til de dårligst stillede ude i landet. Jeg er dog ikke sikker på, at der er helt det samme behov nu som tidligere for denne lov. Også her spiller afvandringen fra landbruget ind, og det vil jeg gerne have at vi ser nærmere på under udvalgsarbejdet.

Vi er tilfredse med, at ministeren har nedsat udlånsbeløbet med 3 mill. kr., og det er vel ikke usandsynligt, at det kan nedsættes yderligere. Jeg vil endvidere pege på, at for os ser der ud til at være visse problemer med hensyn til overtagelse af en ejendom ved bortrejse, hvor der ikke altid er en kvalificeret ansøger til at overtage den. Også det vil jeg gerne have drøftet i udvalget.

Om selve administrationen af denne lov kan jeg ikke lade være med at sige, at jeg tror, denne administration ville blive meget bedre, hvis vi fik lokale jordbrugsnævne, som havde lokalkendskab, således at også administrationen inden for de enkelte områder kunne blive i overensstemmelse med det, loven tilsigter.

Jeg skal ikke fremføre mere, men jeg håber, jeg kan glæde ministeren, når jeg siger, at mit parti vil se velvilligt på lovforslaget under udvalgsarbejdet.

Juul Madsen: Vedrørende lovforslaget om udlån til arbejderboliger på landet kan jeg på det ærede medlem hr. Peder Jacobsens vegne — mit partis ordfører — gøre den bemærkning, at vi er tilfredse med, at udlånsbeløbet er nedsat, ikke sådan at forstå, at vi ikke vil bygge arbejderboliger på landet, for det vil vi gerne; vi er også af den opfattelse, at der både kan og skal bygges flere arbejderboliger, end vi får bygget i disse år, men vi mener — og her kan jeg

[Juul Madsen.]

henvise til de bemærkninger, mit partis ordfører gjorde sidste år — at man bør lade en førsteprioritet i form af et kreditforeningslån eller sparekasselån gå ind i finansieringen og dermed normalisere finansieringen af arbejderboliger på landet. Dette vil bevirke, at der for de samme penge kan bygges flere boliger, hvilket der er behov for.

Jeg er af den opfattelse — og jeg har dog efterhånden noget kendskab til tingene — at lønningerne ved landbruget for de gifte arbejderes vedkommende er sådan, at en ordning af denne art, som vil give boliger til flere, ikke vil være nogen urimelighed og ikke vil være mere tyngende, end rimeligt er.

Endvidere skal jeg gøre opmærksom på, at der i forbindelse med den lov, der blev vedtaget sidste år om mulighed for ophævelse af landbrugsforpligtelsen for landbrugsejendomme under 4 ha og i andre tilfælde for dispensation, vel bliver boliger til rådighed, som kan bygges om eller restaureres for små penge, og som udmærket kan bruges til arbejderboliger; jeg ville heller ikke have noget imod, at man måske i særlige tilfælde kunne yde en hjælpende hånd, forudsat at finansieringen bliver, som jeg nævnte til indledning.

Med disse få bemærkninger skal jeg give den oplysning, at vi gerne fra mit partis side vil drøfte denne lovgivning i udvalg.

Axel Sørensen: Den form for fremskaffelse af boliger til den mindrebedemlede del af befolkningen på landet, som vi her behandler, har nu eksisteret i en menneskealder, og den har ikke blot bidraget til at ændre landsbyens udseende, men har samtidig givet gode boliger til billige priser. De 500-600 arbejderboliger, der hvert år bygges ude i landkommunerne, betragter vi derfor som et aktiv. Når man efter det foreliggende lovforslag kan erhverve en byggegrund og herpå opføre et beboelseshus med teknisk udstyr for en pris af 45.000 kr., vil jeg mene, at det er principielt rigtigt at fortsætte dermed på et tidspunkt, hvor boligbyggeriet på landet stadig ikke kan dække de boligsøgendes efterspørgsel. Man burde derfor måske snarere udvide de gældende regler, så flere ansøgere kunne opnå bevilning til opførelse af sådanne boliger.

Derfor anbefaler det radikale venstre lovforslaget og denne lovgivnings videreførelse.

Storgaard: Jeg vil gerne på mit partis vegne takke den højtærede landbrugsminister for det foreliggende lovforslag om udlån til arbejderboliger på landet. Jeg skal ikke lægge skjul på, at vi inden for socialistisk folkeparti kunne ønske, at loven ikke alene omfattede boliger for de arbejdere, der er beskæftiget ved landbrug, men at den blev udvidet, sådan at alle arbejdende, der er beskæftiget i landbrugets eksport-erhverv, både slagterier, smørekspport, korn- og foderstofhandel og meget andet, kunne komme ind under den. Jeg tror, at mange tusind arbejdere ville benytte sig af tilbuddet, hvis loven fik en sådan udvidelse, for i dag spiller transportafstanden fra hjem til arbejdsplads ikke så stor en rolle som førhen. Jeg er selvfølgelig klar over, at det i øjeblikket er vanskeligt at skaffe flertal for disse ønsker, men jeg tror, at mange af det høje tings medlemmer kan tiltræde disse tanker.

Hvad angår selve det foreliggende lovforslag, kan man jo ikke undgå at lægge mærke til de forhøjede priser på bygninger og installationer. Den høje regerings indflydelse på lovgivningen i 1962-63 — det gælder både oms og helhedsløsning — har vel nok medført, at mange borgere er lullet i søvn og har ventet tilstande, som om vi skulle til at bo i en velfærdsstat. Men sådan er det desværre ikke gået, tværtimod.

Hvad angår byggegrunde, kan jeg ikke forstå, at der i det høje ting er givet udtryk for, at landbruget er fuldstændig urentabelt, for så skulle man da synes, at byggegrunde blev billige. Men når lånet til dem nu i særlige tilfælde er sat op til 3.500 kr., må jeg vistnok tage det som et udtryk for, at jordspekulationen også gør sig gældende ude på landet.

Derimod kan jeg bedre forstå, at lån til opførelse af bygninger er sat op til 38.000 kr., for det er min opfattelse, at omsen trods helhedsløsning og monopoltilsyn har stor betydning. Det er klart, at når en tømmermester skal bygge en landarbejderbolig og i tømmerhandelen køber træ til huset, skal han betale oms. Han tager det så hjem på værkstedet for at lave vinduer, vindueskarme, døre og alt, hvad der skal bruges til

[Storgaard.]

et hus, og så skal han lægge oms på igen. Det samme gælder vel også for installationen af vandkloset, bad og centralvarme, hvortil lånet er forhøjet indtil 4.000 kr.; her skal der også betales oms af alt, hvad der skal købes af materialer. Det er ikke alene arbejderboliger, der bliver dyrere, men det gælder alt byggeri. Derfor blev Langelinje-forliget efter min opfattelse en af de dårligste ordninger, der er vedtaget i det høje ting. Det gælder også helhedsløsningen, for der er vel ingen her i tinget, der tror, at den virker på håndværksmestre og arkitekter? Nej, efter min opfattelse ligger det sådan, at oms og helhedsløsning er baseret på at gavne velhaverne, og de fattige kommer til at betale.

Med disse få kritiske bemærkninger kan jeg på mit partis vegne love den højtærede landbrugsminister medvirken til vedtagelse af lovforslaget i den form, hvori det er fremsat.

Grøndahl: Nærværende lovforslag er så godt som identisk med lovforslaget for et år siden, dog med den forskel, at rådighedsbeløbet er nedsat med de 3 mill. kr., som det steg med sidste gang, og at lånebeløbene ifølge § 2 til byggegrund, opførelse af ejendommen og supplerende tekniske installationer er forhøjet med henholdsvis 300 eller 700 kr., 3.000 kr. og 1.000 kr.

Den højtærede landbrugsminister siger i sine bemærkninger til lovforslaget, at ifølge de indkomne ansøgninger om lån af statskassen for 1964-65 viser det sig, at der også i dette finansår vil være stort behov for disse lån. Ja, hvem vil ikke gerne have del i en sådan uddeling af andres penge, når det angår lav forrentning og et særdeles lille afdrag af lånet? Det første år er $\frac{3}{4}$ af det samlede lånebeløb rentefrit, derefter og fremefter er halvdelen af det skyldige lånebeløb rentefrit. Lånet er afdragsfrit i det første år, hvorefter det forrentes og afdrages med en årlig ydelse, der kun udgør 2,9 pct. af lånebeløbet — i sandhed en stor gevinst i regeringens lykke- og tilskudslotteri. Man aner hensigten og bliver forstemt.

Fra den fløj af regeringen, hvor boligministeren hører til, fremsættes lovforslag, der udtaler, at hensigten er at billigere byggeriet og at forlange af den private

bygherre, at man har flere opsparede midler at sætte i dette byggeri. Fra den fløj af regeringen, hvor landbrugsministeren regerer, får vi her et lovforslag, hvori der overhovedet ikke er taget hensyn til billigelse eller til større indskud fra bygherrens side. Tværtimod er lånesummerne sat op over hele linjen.

De uafhængige er imod favorisering af bestemte udsnit af befolkningen og kan ikke støtte lovforslaget.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg havde håbet denne gang at kunne takke samtlige ordførere for tilslutning til velvillig behandling af dette lovforslag, men må altså nu undtage det ærede medlem hr. Grøndahl. Jeg vil dog gerne, når det siges, at der her ikke tages hensyn til billigelse, sige, at dette byggeri er stadig væk noget af det billigste, måske det billigste, vi i det hele taget har. Det er jo årsagen til, at der ikke kan skæres ned på disse områder.

Det gælder i øvrigt for dette lovforslag som for det andet, vi nylig har behandlet, at der er flere ansøgninger end lovforslagets økonomiske betingelser giver mulighed for at imødekomme. Der er i år 735 ansøgere til arbejderboliger bygget for egen regning og økonomiske muligheder for ca. 500. Derimod er der til byggeri for landmandens regning 43 ansøgere. Der er plads til 48, så der er altså et lille overskud, om jeg må bruge det udtryk.

Til det ærede medlem hr. Niels Eriksen vil jeg gerne sige, at jeg er parat til i udvalget at drøfte spørgsmålet om retningslinjer for overtagelse af de bestående arbejderboliger. Det er jo et område, hvor vi gradvis har fundet frem til mere praktiske metoder ved overtagelsen, men det er rimeligt, at vi drøfter det, også set i sammenhæng med, at der kan være egne i landet, hvor der er bygget så mange arbejderboliger, at de ikke med rimelighed kan afhændes til dem, de egentlig er bestemt for i loven. Der må vi så se at finde en praktisk udvej, så boligerne kan overgå til andre. Det er rigtigt, at der ikke er det samme behov, men der er heller ikke de samme muligheder, så det går lige op.

For at det ikke skal misforstås, vil jeg sige til det ærede medlem hr. Niels Eriksen, der mente, at administrationen specielt i

[Landbrugsministeren.]

dette tilfælde ville blive bedre, hvis den lagdes ud lokalt, at jeg ikke er sikker på, at dette er et område, hvor det absolut ville blive bedre. Det er min opfattelse, at der i hvert fald med hensyn til oprettelse af arbejderboliger er et ganske fortrinligt samarbejde med sogneråd og husmandsbrugskommissioner. Det er jo i alt væsentligt dem, der bestemmer. Det er dem, der indstiller. Deres indstilling følges i al almindelighed. Jeg tror altså ikke, man kan sige, at det ville blive bedre, hvis administrationen lagdes ud lokalt.

Jeg takker for den tilslutning, de forskellige ordførere har givet udtryk for.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Bladt: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om en investeringsfond for Færøerne m. v. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i skifteloven har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Efter at der er bevilget folketingsmand *Johan Nielsen* orlov, har vedkommende gruppe udpeget *Orla Pedersen* til i hans sted at indtræde i udvalget angående forslag til lov om udbygning af statens seruminstitut.

Den pågældende er herefter valgt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 12. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m.

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om invalide- og folkepension. (Om forhøjelse af grundbeløb og lommepengebeløb).

4) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Om forhøjelse af grundbeløb).

5) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om udvidelse og ombygning af institutionerne ved forsorgscentret for Sydøstjylland m. v. (Brejning).

6) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om oprettelse af Rask-Ørsted Fondet. (Danmarks internationale videnskabelige fond).

7) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om de kulturhistoriske lokalmuseer.

8) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Vedrørende forhøjelse af ydelser m. v.) [af Chr. Madsen m. fl.].

Mødet hævet kl. 17¹³.

38. møde.

Torsdag den 12. december kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler arbejdsministeren, at han ønsker mundtligt at fremsætte:

Forslag til lov om arbejdsmarkedets tillægspension.

I skrivelse af dags dato meddeler justitsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om internationalprivatrethlige regler for løsørekøb.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg skal herved tillade mig for det høje folketing at fremsætte forslag til lov om internationalprivatrethlige regler for løsørekøb.

Forslaget tilsigter gennemførelse i dansk lovgivning af Haagerkonventionen af 15. juni 1955 om, hvilken lovgivning der skal anvendes på løsørekøb af international karakter.

Lovforslaget er udarbejdet i samarbejde med justitsministerierne i Finland, Norge og Sverige, og lovforslag af stort set samme ordlyd vil blive fremsat i de andre lande. Lovforslagets gennemførelse vil give regeringen det fornødne grundlag for at ratificere den forannævnte konvention. Som det også fremgår af lovforslagets titel, indeholder lovforslaget og konventionen ingen materielle regler. Der tages kun stilling til, hvilket lands love og andre interne retsregler der skal finde anvendelse på løsørekøb, som har international karakter.

Efter den betydning, køb og salg af løsøre har i internationale forhold, er det naturligt, at Haagerkonferencen har taget netop dette område op til behandling, men det har ikke været helt let at nå frem til fælles regler på området. De internationalprivatrethlige regler varierer betydeligt fra land til land, og det har for flere lande

været nødvendigt at fravige nationale særstandpunkter for at nå frem til en konvention, der kunne forventes at opnå bred tilslutning blandt konferencens medlemmer. Den foreliggende konvention afviger imidlertid ikke på afgørende punkter fra de regler, der hidtil er blevet lagt til grund i Danmark, og lovforslagets gennemførelse vil derfor for vort vedkommende ikke medføre nogen væsentlig ændring af den gældende retstilstand.

Med hensyn til de enkelte bestemmelser skal jeg henvise til lovforslaget og de bemærkninger, der ledsager dette, og skal hermed anbefale lovforslaget til det høje tings velvillige behandling.

Formanden: Uden for dagsordenen giver jeg ordet til den højtærede arbejdsminister, for at han kan fremsætte det for hans vedkommende anmeldte lovforslag.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen): Jeg har herved den ære for det høje ting at fremsætte forslag til lov om arbejdsmarkedets tillægspension.

Der tilsigtes med forslaget etableret en tillægspensionsordning med det formål at udbetale lønmodtagere m. fl. tillægspension i overensstemmelse med de i loven nærmere fastsatte regler.

Tanken om at forbedre indkomsterne for de ældre ved indførelse af en tillægspension er i årene efter den anden verdenskrig dukket op i en række lande. Baggrunden herfor har dels været den kraftige økonomiske udvikling og den dermed følgende velstandsstigning, der har fundet sted i denne periode, dels den udbygning af den almindelige folkepensionering, der efterhånden er sket i disse lande.

Jeg vil også pege på, at i nogle af de lande, som det er mest nærliggende at drage sammenligning med, er der i de seneste år tilvejebragt tillægspensionsordninger. Dette gælder således i Sverige, Norge, Finland og England.

Her i landet blev problemet om indførelse af en tillægspensionsordning i form af en forsikringsmæssig overbygning på alders- og invaliderentelovgivningen allerede behandlet af folkeforsikringskommissionen af 1948, der imidlertid ikke på daværende tidspunkt